

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Dziergawka

SSN Adam Roch

w sprawie **A. M.**

w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu bez udziału stron

w dniu 18 grudnia 2024 r.,

kwestii wznowienia z urzędu postępowania lustracyjnego

zakończonych prawomocnym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa 169/13,

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie

z 21 maja 2013 r. sygn. akt IV K 316/12,

**I. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k.
w zw. z art. 21d ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o
ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa
państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tekst
jednolity Dz. U. z 2024 r., poz. 273) wznowia postępowanie
lustracyjne zakończone prawomocnym orzeczeniem Sądu
Apelacyjnego w Lublinie z 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa**

169/13, utrzymującym w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie z 21 maja 2013 r. sygn. akt IV K 316/12;

II. uchyla orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa 169/13 oraz utrzymane nim w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 21 maja 2013 r. sygn. akt IV K 316/12 i sprawę A. M. przekazuje Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania;

III. wydatkami postępowania w przedmiocie wznowienia obciąża Skarb Państwa.

Anna Dziergawka Ryszard Witkowski Adam Roch

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Lublinie orzeczeniem z dnia 21 maja 2013 r. sygn. akt IV K 316/12, na podstawie art. 3a ust. 1, art. 21a ust. 1, 2, 2a i 2b ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 273) - dalej powoływana jako ustawa lustracyjna, stwierdził, że oświadczenie lustracyjne złożone przez A. M. w dniu 4 marca 2008 r. jest niezgodne z prawdą i orzekł wobec lustrowanej utratę prawa wybieralności w wyborach do Sejmu, Senatu i Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach powszechnych organu i członka organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organu jednostki pomocniczej samorządu terytorialnego, której obowiązek utworzenia wynika z ustawy na okres 3 lat, a także zakaz pełnienia funkcji publicznej na okres 3 lat. Orzeczenie to zostało sporządzone jako jednolity tekst wraz z jego uzasadnieniem i dopiero pod uzasadnieniem członkowie składu orzekającego złożyli swoje podpisy.

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, zainicjowanego apelacją prokuratora Oddziałowego Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej w L., Sąd Apelacyjny w Lublinie orzeczeniem z 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa 169/13, utrzymał w mocy orzeczenie Sądu I instancji.

W dniu 7 marca 2024 r., do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo P.B. - prokuratora Oddziałowego Biura lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej w L. z 27 lutego 2024 r., w którym zwrócił się do Sądu Najwyższego o cyt. „rozważenie z urzędu zaistnienia podstaw do wznowienia postępowania na korzyść osoby lustrowanej A. M. i uchylenia prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 21 maja 2013 r., sygn. akt IV K 316/12, i orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa 169/13, i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Lublinie”. Wystąpienie z przedmiotową sygnalizacją nastąpiło po złożeniu oświadczenia przez lustrowaną A. M. , zawierającego wniosek, aby prokurator podjął działania w kierunku zasygnalizowania sądowi możliwości zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej.

Podstawą wznowienia miałyby być zaistnienie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k., wynikające z niepodpisania przez skład orzekający Sądu Okręgowego w Lublinie sentencji orzeczenia wydanego w pierwszej instancji. W uzasadnieniu sygnalizacji prokurator zawarł argumentację, która zmierzała do wykazania braku zaistnienia tego typu uchybienia, jednakże przedstawił tę sprawę w celu rozważenia przedmiotowej kwestii Sądowi Najwyższemu. Prokurator wskazał m.in., że stwierdzenie potrzeby wznowienia postępowania w takiej sytuacji, jak mająca miejsce w tej sprawie, musiałoby dotyczyć zarówno orzeczeń niekorzystnych, jak i korzystnych dla osób lustrowanych, które w przeważającej części zostały już wykonane.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Sygnalizacja prokuratora doprowadziła do wznowienia z urzędu postępowania lustracyjnego z uwagi na zaistnienie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k., co normuje przepis art. 542 § 3 k.p.k. W pierwszej kolejności należy podkreślić, iż w sprawie nie występują przeszkody wznowienia, o których mowa w art. 542 § 3 i 5 k.p.k., albowiem wznowienie następuje na korzyść lustrowanej A. M. – orzeczenie kończące postępowanie było niekorzystne dla lustrowanej, dlatego

też jej sytuacja prawna nie może ulec pogorszeniu po ponownym przeprowadzeniu postępowania.

Poza sporem jest, że orzeczenie wydane w postępowaniu lustracyjnym musi spełniać wymogi stawiane wyrokom wydawanym w postępowaniu karnym (art. 21a ust. 1 in fine ustawy lustracyjnej). Zasady związane z podpisywaniem orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym, obowiązujące w przypadku wyroków, nie mogą być zatem dowolnie modyfikowane. Podstawy do takich modyfikacji nie dostarcza art. 21a ust. 2c ustawy lustracyjnej, który jest wykładany w ten sposób, że pisemne uzasadnienie orzeczenia sporządza się z urzędu i również z urzędu doręcza się je wraz z orzeczeniem stronie (*por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lutego 2021 r. sygn. akt III KK 180/20*).

Powyższe wynika wprost z treści art. 21a ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, dalej zwanej ustawą lustracyjną. Zasady związane z podpisywaniem orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym, obowiązujące w przypadku wyroków, nie mogą być zatem dowolnie modyfikowane. W szczególności podstawy takich modyfikacji nie dostarcza regulacja przyjęta w art. 21a ust. 2c ustawy lustracyjnej stwierdzająca, że orzeczenie sądu pierwszej instancji wymaga uzasadnienia (należy ją rozumieć w ten sposób, że w postępowaniu lustracyjnym pisemne uzasadnienie sporządza się z urzędu i również z urzędu doręcza się wraz z orzeczeniem stronie – *por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2021 r. sygn. akt III KK 180/20*).

Fakt, iż, w przeciwieństwie do postępowania karnego, w postępowaniu lustracyjnym sporządza się i doręcza uzasadnienie orzeczenia z urzędu, nie uzasadnia zatem odstąpienia składu orzekającego od podpisywania tak sentencji, jak uzasadnienia orzeczenia, nawet jeśli zredagowane zostały jako jednolity tekst (jak jest to przyjęte w przypadku postanowień w postępowaniu karnym). Do orzeczeń lustracyjnych stosuje się bowiem, jak wyżej podkreślono, przepisy dotyczące wyroków. I tak z art. 113 k.p.k. wynika obowiązek podpisania orzeczenia przez

wszystkich członków składu orzekającego. Przez „orzeczenie” należy rozumieć w odniesieniu do wyroków ich sentencję, czyli tę część kompozycyjną wyroku, która zawiera rozstrzygnięcia w sprawie.

Ustawodawca, tworząc przepisy karnoprosesowe, wyodrębnił wyraźnie czynność podpisania orzeczenia, ujętą w art. 113 k.p.k., od czynności podpisania jego uzasadnienia (por. art. 115 § 1 k.p.k.), odnosząc te uregulowania zarówno do wyroków, jak i postanowień. O ile praktyka złożenia podpisu jedynie pod uzasadnieniem postanowienia, przy założeniu, że jest ono sporządzone wraz ze stanowiącym przedmiot postanowienia rozstrzygnięciem, znajduje wsparcie w treści art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k., który traktuje uzasadnienie jako jeden z elementów postanowienia, o tyle brak jest jakichkolwiek podstaw, by przyjąć, że uzasadnienie wyroku (a w drodze odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k. - także uzasadnienie orzeczenia w postępowaniu lustracyjnym) stanowi jego część, a nie akt od niego odrębny. Za potraktowaniem pisemnego uzasadnienia jako odrębnego od orzeczenia dokumentu przemawiają nie tylko odpowiednio stosowane przepisy o wyroku, ale też sformułowania użyte w samej ustawie lustracyjnej (art. 21a ust. 2c, art. 21b ust. 1 i 5 ustawy lustracyjnej) – por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 lipca 2020 r. sygn. akt III KK 127/20. Z powyższego wynika wniosek, że po wydaniu orzeczenia lustracyjnego, skład orzekający powinien złożyć podpisy zarówno pod sentencją, jak i uzasadnieniem orzeczenia. Ten pogląd Sądu Najwyższego został podzielony w wielu kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego i obecnie stanowi jednolitą oraz utrwaloną linię orzecniczą, którą skład Sąd Najwyższy orzekający w niniejszej sprawie w całej rozciągłości podziela i nie znajduje argumentów natury prawnej, aby od tego poglądu odstąpić (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 października 2020 r. sygn. akt III KK 418/19; z 8 grudnia 2020 r. sygn. akt III KK 243/20; z 19 lutego 2021 r. sygn. akt III KK 180/20; z 27 kwietnia 2021 r. sygn. akt II KK 242/20 i sygn. akt III KK 407/20; z 5 maja 2021 r. sygn. akt III KK 38/21 i sygn. akt III KK 41/21; z 29 czerwca 2021 r. sygn. akt III KK 101/20; z 8 października 2021 r. sygn. akt III KK 337/20; z 6 grudnia 2021 r. sygn. akt III KO 91/21; z 25 września 2023 r. sygn. akt II KO 112/23; z 27 września 2023 r. sygn. akt II KO 110/23; z 22 maja 2024 r. sygn. akt II KO 25/24 i sygn. akt II KO 33/24; z 6

czerwca 2024 r. sygn. akt II KO 32/24). Brak podpisów członków składu orzekającego pod częścią dyspozytywną orzeczenia, a złożenie ich dopiero pod uzasadnieniem, prowadzi zatem do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 6 in fine k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 września 2023 r. sygn. akt II KO 110/23), a orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w tej sprawie konsekwentne i jednoznaczne.

Ponieważ w przedmiotowej sprawie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza w związku z brakiem podpisu członków składu orzekającego pod sentencją orzeczenia lustracyjnego wydanego przez Sąd Okręgowy w Lublinie w dniu 21 maja 2013 r. sygn. akt IV K 316/12, a zmienionego przez Sąd Apelacyjny w Lublinie orzeczeniem z 3 września 2013 r. sygn. akt II AKa 169/13, należało wznowić z urzędu postępowanie lustracyjne i uchylić obydwa orzeczenia, przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

W postępowaniu ponownym Sąd ten wyda orzeczenie spełniające wymogi formalne stawiane mu przepisami Kodeksu postępowania karnego.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku, przy czym o kosztach postępowania zgodnie z art. 638 k.p.k. w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej.

[J.J.]

[a.ł.]

Anna Dziergawka Ryszard Witkowski Adam Roch